

בעוה"ת

ספר שאלות ותשובות **מראות ישרים**

חלק שלישי

כולל שאלות ותשובות ובירורי הלכה למעשה
וחקרי דין על ארבעה חלקי השלחן ערוץ
וגם חידושים וביאורי סוגיות בכמה עניינים עמוקים
ובדברי רבותינו הראשונים ז"ל והאחרונים ז"ל

חברתו בחמלת ובחסד ה' עלי
הקטן והצעיר
יהיה טובול
הרבות ואב"ד דק"ק לייאון – צraftת

ירושלים טובב"א
תשע"ג לפ"ק

©

כל הזכויות שמורות למחבר

הרבי יהה טובול היין
51, Rue Hippolyte Kahn
69100 Villeurbanne
FRANCE
Tél : 04.78.68.33.42

להשיג את הספר בארץ :

משפחה שמלה
10 שער תורה
ירושלים
02-6432605

משפחה טובול
נעורים 68
בני ברק
03-5789428

משפחה דין
אבני נור 24
קרית ספר
08-9744789

עימוד ממוחשב וביצוע

קדם KEDEM
עריכה, תרגום וסדר
972-(0)2-5384 007

סימן א

זמני עמוד השחר לקהילות הקודש שבצדרת

רקיע אחר מעשרה ביום, ופרש"ז ו"ל דברי יהודה קא חשייב לכוליה יומא מעלות השחר ועד צאת הכוכבים, ועשרה פרסאות היינו ארבעים מיליון, וכמו שפרש"ז ויל בפסחים צ"ג ע"ב ד"ה עשרה פרסאות, באופן דמעמוד השחר עד הנץ החמה דהו ארבעה מיליון, שפיר hei אחד מעשרה ביום, ויעזין עוד שם ברש"ז ויל בפסחים צ"ג ע"ב ד"ה כמה מהלך, דמאי דאמרנן דארם בגיןוי מהלך ביום עשרה פרסאות, היינו דוקא ביום בגיןוי דתקופת ניסן ותשרי שהימים והלילות שונים, והכי איתא בירושלמי מסכת ברכות פרק א' הלכה א', דמשיאור המזורה עד שתងץ החמה צא' הלכה א', ומיתתי ראייה מדכתיב גבי לוט וכמו ארבעה מיל, ואח"כ כתיב המשמש יצא על הארץ ולוט בא טין] ואח"כ הילך בין סדרות לצער היהת צערה [שם, כ"ג] וההילכה בין סדרות פנוי משה ובפירוש ארבעת מיליון, יעוזין בפירוש פנוי משה ובפירוש מבעל ספר חזדים ובחרושי רד"א, על הירושלמי.

והנה בעניין שיעורא דAMIL, אשכחן בדברי רבותינו הראשונים ויל שלש שיטות, שיטת הרמב"ם ויל בפירוש המשניות פרק ג' משנה ב' מסכת פסחים, גבי הא דאמרנן שהעיסה מהמצח בשאית שיעור הלכת מיל, וכחוב הרמב"ם ויל שהamil הוא שני חמשי שעה משעות ההשויה, וכל חומש שעה הוא י"ב דקות באופןSSI שיעור מיל הוא כ"ד דקות, וכן כתוב הרע"ב זיל במשניות ופסחים שם דישיעור כדי שייהלך מיל הוא שני חמשי שעה, מיהו שיטת המהרי"ל זיל, וכמו שביארה בספר חוק יעקב על ש"ע או"ח סימן תנ"ט ס"ק י', והובאה ג"כ בספר תפארת ישראל על המשניות פסחים פ"ג מ"ב אותן

כ"ז טבת תש"ע, ליאון.

על דבר הומניט של עמוד השחר, וחומר להתחטף ביצית ולהניח תפילין, נחנו וה בברכות בשנים, כאן בכל קהילות קודש של מדינת צרפת, بما שנתבאר ונכתב בספר "אור מאיר", אמנם כמו לאחדונה בטה שעורדו, ובראשם תרחין בעל חילוקט יוסף, בפתחו עין יצחק" עמוד ר"ל, התוענים שככל הומניט המכובאים בספר הניל אינם בחחאמ לשיטת מן הש"ע דמכירא ליה ששיעור מל הוא י"ח דקות וכבדאותה בבית יומק אוד"ח סימן תנ"ט וכי"ד סימן ס"ט, וחורי מבואר בגדרא פסחים צ"ב ע"א רזמן עמוד השחר הוא ד' פילין קודם ומפני נץ החמה, באופן רזמן עמוד השחר הוא לכל היותר שכעים ושתים דקות קודם הנץ, וכי מה שנכתב בספר "אור מאיר" מניע לפעמים והחפרש בין עמו"ש לנץ החמה עד לשעתים ארבעים דקות, וזה חפות, ורבבות דרי אירוטה הנוחנים לפ"ז נכסים לטרבה לבפללה, ואינם מקיימים מצות תפילין בתקנתה, זאת היא טענת המודרין, ורבבים נוכחים ושואלים כרת מה לעשות, והאמת יש לשנות מהחנה שנחנו בו עד היום או לא, ונחזי אכן בעורת ה' ובישועתו.

גרסינן בגמר פסחים צ"ד ע"א רב כיודה אומר עוביו של רקיע אחר מעשרה ביום, תדע כמה מהלך ארם בגיןוי ביום עשר פרסאות, ומעלה השחר עד הנץ החמה ארבעת מיליון, משקיעת החמה ועד צאת הכוכבים ארבעת מיליון, נמצא עוביו של

עד צאת הכוכבים, וגם אית ליה שהי"ב שעוט דיום בינווני הם מעמוד השחר עד צאת הכוכבים, וא"כ יש לחלק י"ב שעות לארכבים מילין, ולפי"ז יוצא שהamil הרא י"ח דקות, והכי מבואר בלשונו הדתורתה הדשן, שכחוב "ושיעור מיל רבעית שעוט עשר שעות מן השעה לפיקח שבועון מהלך אדם בינווני עשר פרטאות ביום שהוא י"ב שעות כדאיתא בפרק מי שהיה טמא, פטחים צ"ד ע"א", ע"ב, והרי מבואר שם בפסחים שהעשור פרטאות הם מעמוד השחר עד צאת הכוכבים.

ולפע"ד הדבר פלא, והיאך קאמרי הני תרי רבוותא ז"ל בעל התוספות יו"ט ובעל החק יעקב, דעתה הרמב"ם ז"ל היא דנקטין להלכה בעולה דסבירא ליה דמעמוד השחר עד הנץ החמה הי' מיילין, והלא בהדייא כתוב הרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות ברכות פ"א מ"א בזה"ל "ועמוד השחר הוא האור הנוצץ בפתח מזרחה קודם עלות המשמש בכרכי שעוט וחומש שעוט מן השעות הזמניות", ע"כ, וא"כ ביום ניסן ויום תשרי שהוים ולהילאה שווים, שעוט וחומש שעוט, הו רך ע"ב דקות, וזה לא יתרכן אלא אי נימא שמעמוד השחר לנץ החמה ליכא אלא ארבע מיילין, ושambil הרא י"ח דקות, וממילא מובן מזה דלהרמב"ם ז"ל הי"ב שעות הם מעמוד השחר עד צאת הכוכבים, דאו הרא דאיכא ארבעים מיילין, וכשתחלק י"ב שעות לארכבים מילין תמצא המיל שהוא י"ח דקות, וזה דלא כתהו"ט והח"י שכתחבו דלהרמב"ם ז"ל הי"ב שעות הם רק מנצח החמה עד השקיעה.

ומה שכחוב החק יעקב לרוץ סתיות דברי הרמב"ם ז"ל מפירושו בברכות על פירשו בפסחים, בדברמת מפרש הרמב"ם ז"ל דגמ' עולא ס"ל דאין יכולין להלך ה' מילין מעמו"ש עד נה"ח, והוא רק אמר רבי יוחנן שם בפסחים צ"ד ע"א, ע"ב, הנה זה תימה ואפיקו נימא דברצם עולא גמי מורה לרבי יהו"ה דמעמוד השחר ממש עד הנץ החמה ליכא אלא ר' מיילין, ומאי דאמר ה' מילין הוא משום דמקדמי ומחשי, וכdomoch באמת הци, דמאי דאמרין אליבא דרכי יוחנן בדף צ"ד ע"א סברא דמקדמי ומחשי, הינו בכרי לומר דלעולם היה

קטן כ"א, דשיעור מיל הוא שליש שעוט וחלק כ"ד מהשעה, דהינו כ"ב דקות וחצי דקות, ועוד איכה שיטה שלישית והיא שיטת התורתה הדשן בסימן קכ"ג לשיעור מיל הוא רביעית שעוט וחלק עשרים מן השעה, והיאך י"ח דקות.

ושורש פלוגתא זו, כפי מה שמתבאר בתוספות יומ טוב פסחים פ"ג מ"ב, וכן בספרו מעדרנו י"ט על הרא"ש במסכת ברכות פרק א' סימן י' אות קטן ט' דשיטת הרמב"ם ז"ל היא, שהוים נקבע מהנץ החמה עד השקיעה, והי"ב שעות דיום סבירא ליה להרמב"ם בין הנץ החמה והשקיעה, וגם סבירא לעלה ז"ל דהכלתא בעולא בפסחים צ"ג ע"ב דפליג עליה ררב יהודא ואתה ליה דמעמוד השחר עד הנץ החמה הי' המשגה מיילין, ولكن ע"ג דאמרין שם בפסחים ראים מהלך ביום מעמוד השחר עד צאת הכוכבים עשרה פרטאות דהינו ארבעים מיילין, מ"מ מנצח החמה עד השקיעה, דהוין י"ב שעות, אינו מהלך אלא ל' מיילין, וכשתחלק י"ב שעות לששים מיילין, יוצא שככל מיל הרא כ"ד דקות, והחק יעקב בסימן תכ"ט ס"ק ט' ביאר בשיטת הרמב"ם ז"ל דאייהו נמי ז"ל ס"ל שהוים נקבע מעמוד השחר עד צאת הכוכבים, אלא דמ"מ לענין הא דאמרין דכינוי ניסן ז"ל בפסחים צ"ג ע"ב, על כרחך זהה קאי על הזמן שבין הנץ החמה והשקיעה, דבזה הרא דאיכא י"ב שעות, בשיעור הלילה, דמעמוד השחר עד צאת הכוכבים, החוש מעיד שזו שיעור יותר מהלילה, וגם החוק יעקב מבאר אליבא דהרמב"ם ז"ל דנקטין בעולא דמעמוד השחר איכא ה' מיילין, באופן דlididiah נמי צריך לחלק י"ב שעות רק לששים מיילין, יוצא שהmil הרא כ"ד דקות.

ובשיטתה המהרי"ל ז"ל ביאר החוק יעקב, דاع"ג דאייהו נמי ס"ל שהי"ב שעות הם רק מהנץ החמה עד השקיעה, מ"מ הוא חייש לדעת רב יהודה בפסחים צ"ד ע"א דמעמוד השחר עד הנץ החמה לא הוילא ר' מיילין, באופן דמהנץ עד השקיעה איכא ל"ב מיילין, וכשתחלק י"ב שעות לל"ב מיילין תמצא שהmil הרא כ"ב דקות וחצי, ושיטת התורתה הדשן דס"ל שהmil הרא י"ח דקות, הוא משום דסבירא ליה שהוים נקבע מעמוד השחר

להלך פחות מד' מיליון. וגם בגין הדבר שכחוב החק יעקב דעולה מيري לפִי מה דמקדי ומחייבי, נראה ראין זה במשמעות ריחתת דברי הסוגיא דפסחים צ"ד ע"א, מדאריןן, אמר לך [רבי יוחנן] אנה ביממא הוא דאמרי ורבנן [עלוא ורבא] הוא דקה טעו דקה חשבן דקדמא וחשוכא, ע"כ, ומוכח דברי יוחנן הוא דאמר לך הци, דרבנן טעו, אבל רבנן גופיהו ודאי קושטא קאמרי, ולא מيري במקדי ובמחבי.

אבל הנכוון נראה כדכיאור בכיאור הגרא"א בא"ח סימן תנ"ט סעיף ב', דמאי דס"ל להרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות פסחים פ"ג מ"ב שהAMIL הוא כ"ד דקוט זחו משום דפסק בעולא, שהי"ב שעת שבין נה"ח והשקיעה הם רק ל' מיליון, ואע"ג דבסוגיא דפסחים צ"ד ע"א איתותב עולא, להרמב"ם ז"ל היהתו לו גירסתו בטעונא באופן דעולה לא איתותב [ועיין בחזון איש או"ח סימן י"ג אות ד', שביאר היair היהתו גירסתו של הרמב"ם ז"ל], וכזה מבואר בהרמב"ם ז"ל הלכות קרבן פסח פרק ה' סוף הלכה ח', שהרמב"ם ז"ל פסק בעולא, מדקאמר י"ז או"ז היא דרך רוחקה חמשה עשר מיל חזץ לחומת ירושלים", וזהו שיטת עולא בפסחים צ"ג ע"ב, דמנה"ח עד פלגא דיום מאה ל' מיל, ע"ש, ומה שכתב הרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות ברבות פ"א מ"א שהAMIL הוא י"ח דקוט, והיינו כרבי יהודה דמלקלין י"ב שעת לארכבים מיל, הדר ביה הרמב"ם ז"ל מההיא. אלא דאפיקו הци גופ השיעור הזה שהAMIL הוא י"ח דקוט אינו מובן כלל, שהרי הי"ב שעת של היום הם בהכרח רק מהנה"ח עד השקיעה, מדעסקין בתקופה ניסן ותשורי שהימים והלילות שווין, יעווין ברשי"ז ז"ל פסחים צ"ג ע"ב ד"ה כמה, ואין היום שווה ללילה, אלא כshedת היום היא מנה"ח עד השקיעה, אבל יעד החוש צה"כ, ודאי שהיום גדול מהלילה, כאשר יעד החוש בבירור, וא"כ הא גם לרבי יהודה, לא תמצא בין נה"ח והשקיעה אלא ל"ב מיליון וכן שפירש רשי"ז ז"ל בפסחים צ"ד ע"א ד"ה ת"ש, נמצא בשחאלק י"ב שעת ל"ב מיליון, יהיהAMIL כ"ב דקוט וחצי, ומנא ליה איפה להרמב"ם ז"ל שיעור זה ד"ח דקוט למל, על זה תירוץ הגאון ז"ל בכיאורו על פי המבורך בהדייא בירושלמי ריש ברבות, דמאי דקאמר רבי יהודה דאדם מהלך ביום עשר פריטאות, היינו בומר

ドרכי יהודה דקאמר דמעמו השחר עד הנה' החמה לכוא אלא ר' מיליון, לא תיהו חיותה דרבוי יוחנן, דרבוי יוחנן נמי מודה לרבי יהודה, ורבנן [עלוא ורבא] דקאמרי דבין עמה"ש לנאה איכא ה' מיליון, הוא משום דקה חשבן דקדמא וחשוכא, הנה' אפיקו נימה הци אכתהי תיקש דלפי פירוש הרמב"ם ז"ל בפסחים שהAMIL הוא שני חמומי שעה דהינו צ"ד דקוט, א"כ ארבעה מיליון הווין צ"ז דקוט, ועודין אין זה מתאים למה שכחוב בפירושו בברכות שהארבעה מיליון לא הווין אלא ע"ב דקוט, וסתירת דברי הרמב"ם ז"ל בדוכתה קיימת.

ועוד תימה על מה שכחוב החק יעקב, שלא פlige' עלא עם רבי יהודה אלא במהלך מהנץ החמה עד השקיעה, ולרבוי יהודה יכול להלך ל'ב מיליון ולעולה ל' מיליון, ואין לחמה ע"ז דניחוזי אנן באדם ביגוני באיזה זמן מהלך מיל, דכבר כתבו התוס' בשחתת ל"ה ע"א ד"ה תרי ורשפר שיר שיהא ספק מהו אדם ביגוני, ע"כ, ולפצע"ד כל זה חמה, דהיאך אפשר לומר דפלגתיו דעולה והלא בין לעולה תלייא בוה דפלגיג מהו אדם ביגוני, והלא בין לדמיון רבי יהודה, قول' עלמא מודו, מבואר בהדייא בסוגיא דפסחים צ"ג ע"ב וצ"ד ע"א, דעתת לי'ו לההייא דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, כמה מהלך אדם ביום עשרה פריטאות מעלות השחר ועד צאת הכוכבים, ע"ש, וא"כ מוכח שלא פlige' כלל ביכולת והגדרת אדם ביגוני, כמה הוא יכול להלך, דהא שניהם מודים אדם ביגוני מהלך ארבעים מיליון ביממא, ועל כרחך דפלגתיו היא טפי בהפלגה הזמן שבין עמה"ש ונאה"ח, ושבין נה"ח והשקיעה, ואף למאי דבעי החק יעקב למימר, דעולה לא קאמר דמעה"ש ועוד נה"ח איכא ה' מיליון, אלא לפי מי דמקרמי ומחייבי זולפאי'ו לעולא מי דארמיןן דמעה"ש עד צה"כ איכא מ' מיליון, היינו באמת קצת לפני עה"ש, וממילא לדידיה אדם ביגוני מהלך פחות מהה שמהלך לרבי יהודה מ"מ אכתהי תקשי, דהא מיהא מעמה"ש ממש עד נה"ח מורה ומהלך אדם ביגוני ר' מיליון, ואמאי, והלא כי היכי דלעולה אדם ביגוני מהלך מנה"ח עד השקיעה רק ל' מיליון, והינו פחות מהה שמהלך אדם ביגוני לרבי יהודה, הци נמי מעמה"ש עד נה"ח הו"ל לאדם ביגוני להלך לעולא פחות מהה שמהלך לרבי יהודה, והיינו דהוה ליה

הלהכה ח', שבין נה"ח והשקיעה ליבא אלא ל' מילין, דגנما לא לפ"ז שהAMIL הוא כ"ד דקות, מ"מ אין לנו נקודות הци, אלא קי"ל שהAMIL הוא י"ח דקות, כמו שפסק מrown הש"ע באו"ח סימן תנ"ט סעיף ב', ובכ"ד סימן ס"ט סעיף ר', וכן היא שיטת הרמ"א ז"ל בהגאה, מדשטייקליה למrown הש"ע בשני המקומות, וכן כתב במפורש הרמ"א ז"ל באו"ח סימן רס"א סעיף א', וכן בספרו תורת התתatta כלל ט"ז דין ח'. ע"ש. ומקור דבריהם טהור, בשורת תרומות הדשן טימן קכ"ג שכחוב בזהו"ל "ושיעור מיל רבייעית שעיה חולק עשרים מן השעה לפי חשבון מהלך ארם בגיןו עשר פרוסאות ביום שהוא י"ב שעות כדאיתא פ' מי שהיה טמא", ע"ב. וכן כתב עוד בסימן קס"ז דמיל היינו חלק שלישית שעיה פחות חלק ל' מן השעה כמו שהוכחנו מהלך אדם בגיןו עשר פרוסאות ביום בגיןו שהוא י"ב שעות. ע"ש. ובידין הוא רהכי הוא דעתך לא למינקט, לפי גירסתנו בסוגין דפסחים צ"ר ע"א דאיתותך עלא, וזה היא גירסת רבינו חנן אל ז"ל ורש"י ז"ל, ועל פי דברי הירושלמי בראש ברכות, דמייתי הגר"א ז"ל בביאורו סימן תנ"ט, שהארבעים מילין ומהלך אדם בגיןו ביום בגיןו, הם בזמן שבין נה"ח והשקיעה, שהוא י"ב שעות, וכן יש לבאר דברי רבינו יהודה וקי"ל כוותה, וכשתחלק י"ב שעות לאربעים מילין תמצא שפיר שהAMIL הוא י"ח דקות.

ובן פסק בשורת מהר"י ויל ז"ל סימן קצ"ג [עמוד ע"ר, הוצאה מכון ירושלים] שהAMIL הוא י"ח דקות, וכן היא דעת החוס' בפסחים י"א ע"ב ר"ה אחד, ע"ש, ויעיין בשורת ייחודה דעת ח"ב סימן ח', שהביא שכן היא דעת רב טעדייה גאון בסידורו, דיני תפלה וק"ש, עמוד כ"ט, שכחוב, שהנזכר לנכון, אם היה יכול להמתין לשיעור הליכת פרסה, רהינו שעיה וחומש מן הזמן המוצע, תפלתו מותחת, ואם לאו לא, עכ"ל, יודוע לשיעור פרסה הוא ארבעה מילין, וכదאיתא בפסחים צ"ד ע"א, וכן פסק הלבוש בסימן תנ"ט, והבית חרוש סוף סימן תקס"ב, והש"ך י"ד סימן ס"ט ס"ק כ"ה, ובספר אליה ובה סימן רס"ז ס"ק ג', וכן העלה לדינה החזוון איש או"ח סימן י"ג אות ב', שאחנו סומכים על התה"ד והש"ע דשיעור מיל י"ח דקות, וביתר דתהתה"ד דרכו לקבוע הוראותיו עפ"י הראשונים ז"ל ובודאי שכללה בידו שיעור מיל עפ"י הראשונים ז"ל, ע"ש.

שבין הנה"ח והשקיעה, נזהה שלא כפירוש רש"י ז"ל הנ"ל, וממילא כשהחלק י"ב שעות לעשר פרוסאות דהינו ארבעים מילין, תמצא שפיר י"ח דקות למל.

[והנה יעיין בחוזן איש או"ח סימן י"ג שכחוב בסוף אות ב' בו הלשון "זע"פ פירוש הגר"א יצאו מהकoshi בסתרה דברי הור"ם מההיא דפי בברכות לההיא רפסחים", ע"כ, והרבאים שתומים זהיאץ יצאו מהקoshi שבסתרה דברי הרמ"ב ז"ל, ע"פ פירוש הגר"א ז"ל ע"פ הירושלמי הנ"ל, אכתיה אחריו פירוש הגר"א ז"ל ע"פ הירושלמי הנ"ל, קדמת הדשן דברכות פירוש שהAMIL הוא י"ח דקות ובפסחים פירוש שהוא כ"ד דקות, והסתירה במקומה עומדת, מיהו נראה דכוונת רבינו החזו"א היא כך, וזה ודאי ידענו, ומוכרחין אנו לומר, שהרמ"ב ז"ל חוזר לדבריו הראשונים, דברכות פירוש ע"פ שיטת רבינו יהודה, ובפסחים פירוש עפ"י שיטת עלא, אבל הא מיהה זה ברור דברין לרבי יהודה ובין לעולא שיעור היום די"ב שעות הוא ודקה הזמן שבין נה"ח והשקיעה ולא הזמן שבין עמה"ש וצאה"כ], דביה אין מקום לפולגתה כיון דבעין יום ולילה שון, וזה לא יחכן אלא ביום המתחיל בנה"ח ונגמר בשקיעה, אבל דא עקא, דבזה גופא איכא סתרה בדברי הרמ"ב ז"ל דבפסחים דקאמר שהAMIL הוא כ"ד דקות, ATI שפיר דמלקין היב שעות לזמן שבין נה"ח והשקיעה שהוא ל' מיל לעולא, ולכון הו הAMIL כ"ד דקות, אבל בברכות דקאמר שהAMIL הוא י"ח דקות, וזה לא משכחת לה אלא כשהחלק י"ב שעות לאربעים מילין שהם מעה"ש עד צאה"כ, וזה סותר למה שכחוב בפסחים, והיינו דבפסחים הוא קובע שהי"ב שעות הם בזמן שבין נה"ח והשקיעה, ובברכות הוא קובע שהי"ב שעות הם בזמן שבין עחש"ח לצאה"כ, ועל זה קامر החזו"א דעפ"י הגר"א ז"ל לפ"י הירושלמי, בטלת סתרה זו והיינו דעיקר מי דמייתי לנ הגר"א ז"ל בשם הירושלמי, הוא דבר זה שהארבעים מילין הם בין הנה"ח והשקיעה, ותו שפיר הו שיעור היום די"ב שעות רוקא בין נה"ח והשקיעה.]

והנה ע"ג שהרמ"ב ז"ל פסק בעולא, וכדאיתא בرم"ב ז"ל הלכות קרבן פ"ה סוף

שעה וחומש כלומר שהמיל הוא י"ח דקota, והני תרי
מיי סחראי נינהו.

ולפע"ד נראה דזה לא קשיא, והוא בהקדם דברי הירושלמי בברכות פרק א' הלכה א', ומיתתי ליהו הגרא"ז ו"ל בביבאoro על או"ח סימן תנ"ט סעיף א', דתני בשם רבבי יהודה עוביו של רקייע מהלך נ' שנה, אדם בגיןו מהלך ד' מילין, החמה מהלכת ת"ק שנה, עד שהחמה מנסורת ברקייע מהלך נ' שנה, אדם מהלך ד' מילין נמצאה אומר שעוביו של רקייע אחד מעשרה ביום, וכו', ע"ש. הרי מבואר בזה שהדר' מילין שם כנגד עוביו של רקייע, דהינו מעמוד השחר עד נ' החמה, הם מלבד העשרה פרסאות שהאדם מהלך ביום, והעשרה פרסאות דהינו ארבעים מילין הם דוקא מנג' החמה עד שקיעתה, זהה כנגד מה שחייבת ת"ק שנה, שהוא על כרחוב משעה שהחמה נראה, דהינו מנג' החמה עד שקיעתה, וזהו שלא בעולה רקאמר פסחים צ"ג ע"ב שהעשרה פרסאות הם מעמוד השחר עד צאת הכוכבים, וזהו קאמר פשו לו תלהין מילין, אחרי הordinate החמשה מילין שמעמוד השחר עד הנץ, והחמשה מילין שמשקה ערד צאת הכוכבים] וכן שלא כרבא רקאמר שעוביו של רקייע שהוא חמשה מילין, הוא אחד מששה ביום, וזה לא ניתן אלא אי נימה שמנגן עד שקיעתה ליבא אלא חלהין מילין, ועודין ג"כ בחזו"א או"ח סימן י"ג ס"ק א' ואנן נקטין כרבי יהודה, בעולה ורבא איתותכון כדאיתא בתלמודא דידיין בפסחים צ"ד ע"א, ובוראי דארחי שנודעו לנו בדברים אלו של הירושלמי, כך גם כן יש לנו לפреш דברי הסוגיא בתלמודא דידיין, דמאי רקאמר רבבי יהודה בפסחים צ"ד ע"א, שעוביו של רקייע מעמה"ש עד הנץ שהוא ד' מילין הוא אחד מעשר ביום, הינו שהוא אחד מעשרה מילגו, שהעשרה פרסאות הם מנג' החמה עד שקיעתה.

ולפי"זathi שפיר היטב דכשחלק י"ב שעות של היום שם מנג' עד שקיעתה, לעשרה פרסאות שם ארבעים מילין, שם ג"כ מנג' עד שקיעתה, מצא שהמיל הוא י"ח דקota, וזהו שיטת הלבוש, ולא תיקשי עליו קושית המעדני י"ט הנ"ל.

ב

בשיטת הלבוש דמ"ל שהי"ב שעות של היום
חם מהנץ עד השקיעתו ואפי"ה אית ליה
שהמיל הוא י"ח דקota

הקשה בספר מעדרני يوم טוב בפרק קמא דברות סימן י' אות קטן ט', על הלבוש שכח באסימן רל"ג סעיף א', וכן בסימן רס"ז סעיף ב' שהי"ב שעות של היום, הם דוקא משעה זריחה המשמש עד שקיעתה שכן היא משמעות כל ספרי התכוונה בפשיותו, ועוד כתוב הלבוש בסימן רס"א סעיף ד' שומן התוספת שבת הוא מתחילה השקיעתה במשך ג' מילין ורביע עד בין המשמות, והיינו דס"ל שבין השקיעה עד צאת הכוכבים איכא ד' מילין, וכן כתוב בסימן רס"ז סעיף ב' דמעת השקיעה עד צאת הכוכבים מהלך ד' מילין. וזהו בשיטתה דרבבי יהודה, בפסחים צ"ד ע"א, ועלוא איתותב, ולפי"ז יוצא, מאחר דمبואר בפסחים צ"ג ע"ב, ומהלך אדם מעלה השחר עד צאת הכוכבים, ארבעים מילין, א"כ מנג' החמה עד שקיעתה אינו מהלך אלא ל"ב, וכשהחלק י"ב שעות ללי"ב מילין, נמצא שהמיל הוא כ"ב דקota וחצי, וא"כ יש להפליא על הלבוש, הריין נקט לדינא כמה פעמים שהמיל הוא רק י"ח דקota, וכמו שכח באו"ח סימן רס"ז סעיף א', דמשקיעת החמה עד צאה"כ دائיכא מהלך ד' מילין, לא הוין אלא שעה וחומש [יעוין באליה רבה שם ס"ק ג'] דמלילא המיל הו י"ח דקota, וכן כתוב עוד באו"ח סימן תנ"ט סעיף ב' דשיעור מיל הו רביעת שעה וחלק אחד מעשרים מן השעה. וכן כתוב עוד בי"ד סימן ס"ט סעיף ו' דשיעור מיל הו שליש שעה פחות חלק אחד מל' בשעה. וכל זה הינו י"ח דקota.

ובזה גם כן הקשה הגאון בעל חזק יעקב בסימן תנ"ט ס"ק י' על הגאון בעל מנהת כהן, והיינו שבספר מנהת כהן בחלק מבוא המשמש מאמר ב' פרק ט' החליט דמעיקר הדין הלכה כדעת בעל הלבושים שהי"ב שעות של היום הם דוקא מנג' החמה עד שקיעתה, ולפי"ז יוצא נזוכר לעיל שהמיל הוא כ"ב דקota וחצי, ואפלו וכי סבירה ליה להמנהת כהן שם במאמר ב' פרק ב' שדר' מילין הם

וזל בפירוש המשניות ברכות פ"א מ"ב. הביאו מرن הבית יוסף בסוף סימן נ"ח, וכן הוא ברם"א סימן ריל"ג סעיף א'.

ומבוואר בדעת הרמב"ם באמת שיעורא דד' מילין שכין עה"ש והנץ אינו שיעור קבוע בכל הזמנים ובכל המקומות, אלא הוא תליי באורך היום וקיצורו, וכך מי שהיום ארוך, כך ג"כ מתווך הזמן שכין עה"ש והנץ, וכן האריך להוכיח בספר מנתת כהן בكونטרס מבוא השם מאמר ב' פרק ג', שכן הוא העיקר שהשיעור זמן שכין עה"ש והנץ ראוי הוא שישתנה לפי זמני השנה ולפי רוחב הארץ ולא אמרו שיעורא דשעה וחומש אלא בארץ ישראל ובמדינות שהן באותו הרוחב מן המזרחה למערב אבל במדינות שהן רוחקיות יותר מן הקו המשווה או קרובות אליו ישנהו אללו השיעורים לפחות יותר משעה וחומש. וכך גם כן כתוב הגאון בעל הפרי חדש בספר כי שם שא, מובא בספר אור מאיר פרק רביעי סימן א' אות י"ב, וזה דבר נראה לחוש והמושך לא יוכחש שבקיים שהימים ארוכים יש שהות גדול מזמן שקיעה עד צאת הכוכבים יותר ממה שיש בזמן החורף, שתיכף ומיד אחר שקיעת החמה נראים הכוכבים, וכן דבר ברור הוא שהשתנים אלו השיעורים לפי רוחב המדינות ולפי קירובן אצל הקו השווה. עכ"ל.

והנה המחבר מתוך דבריו המנתת כהן הנ"ל, הוא דעת"י שכן הוא האמת ששיעור זה שבין עה"ש והנץ משתנה לפי הזמנים והמקומות, ולפי ריחוק המדינות מקו השווה וקרבתם אליו, כפי אורן הימים וקיצורו, מ"מ שינוי זה לעולם הוא נearer בשיעור יחס זה, לאחר מעשרה מאורך היום, והינו רדי היכי דברין ישראל בימי ניסן ותשיר, הזמן שבין עה"ש והנץ שהוא ד' מילין, הוא אחד מעשרה ובשאר מדינות העולם, לעולם קיים שיעור יחס זה אחד מעשרה, וכך שיעור התארכויות היום כך ג"כ מתווך הזמן שבין עה"ש והנץ, לעולם בכל הזמנים ובכל המקומות, הזמן שבין עה"ש והנץ הוא אחד מעשרה מהיום, בין לעניין התארכותו ובין לעניין קיצורו, והוא לך לשונו דהמןת כהן במאמר שני פרק שלישי בסוף ד"ה ועוד אפשר, "ולפ"ז לעולם

והכי יש ליישב ג"כ קושית החוק יעקב על המנתת כהן כנ"ל.

ג

באה דשיעור ר' מילין שבין עה"ש והנץ אינו לכל המקומות שבעולם

והנהAufyi שכגדורה פסחים צ"ד ע"א הנ"ל מבואר בכך עמוד השחר עד נץ החמה ליכא אלא ר' מילין, ולפי מה שנתבאר לעיל של הלכה נקטין שהAMIL הוא רק י"ח דקוט, יוצא שד' מילין הם רק שבעים ושתיים דקוט, מכל מקום כל זה הוא דוקא כפי תקופהימי ניסן ותשיר, שהימים והלילותושים, באופן שבאים ליכא אלא י"ב שעotta שות, וכמו שכחבר רש"י זל בהריא בפסחים צ"ג ע"ב ד"ה כמה מהלך אדם, דמייר דוקא באדם בינוין "ובאים בינוין" דתקופת ניסן ותשיר שהימים והלילות שווין, ע"ש, והינו דבתקופה זו הוא דאמירנן שהאדם אינו מהלך ביום אלא ארבעים מילין, דמילא יוצא שהAMIL הוא י"ח דקוט והארבעה מילין הם ע"ג דקוט, אבל ביום האמורים של ימי הקיץ וכן ביום הקצרים של החורף, אין לנו לקבוע כלל כפי הר שיעורא דע"ב דקוט, וכמו דחוינן באמת הCY במציאות, שבימי הקיץ הזמן שבין השחר לנץ החמה הוא הרבה יותר מע"ב דקוט, וכן ביום החורף הזמן שבין עה"ש לנץ הוא פחות מע"ב דקוט, וזה מי דחוינן בדעת הרמב"ם זל בפירושו על המשניות ברכות פ"א מ"א שכتب בו הלשון, "ועמד השחר הוא האור הנוצץ בפתח מזורה קודם עלות השמש בכדי שעה וחומש שעה מן השעות הזמניות", וכי ע"ש, ואעפ"י שיש אלו הגורמים בלשון הרמב"ם ז"ל, "מן השעות השותה", מ"מ רוב הפסיקות נקבעי היגירסה "מן השעות הזמניות" והוא הנוסח הנמצא בידינו, יעווין בספר אור מאיר פרק רביעי סימן א' אות ה'.

ובשו"ת פאר הדור סימן מ"ד כתוב, שכל השעות אשר זכו חכמים בכל תלמיד, שעotta זמניות הן, שחשובים בכל זמן י"ב שעotta ביום, ויב' שעotta בלילה, כשהיօום והלילה שווים, ואם היום ארוך, ויהיו שעotta היום ארוכות, ולכן קראו שעotta זמניות, כי ישנו לפי הזמן, ע"ב, וכן כתוב הרמב"ם

השחיטה, אם הגיע הרואה אומר ברקי, מתחתיו בן שמואל אומר האיד פנוי מורה עד שבברון, והוא אומר הן. ע"ב. והינו דרבנן תמיד של שחיר, שחייבתו פטלה בלילה, ובענין שהיה דוקא חלה עמוד השחר, ולזה היו צרכיים כל יום להבחין במו עיניהם בהתחלה עמוד השחר, ואי נימה זמן עמוד השחר הוא קבוע תמיד בשיעור ד' מילין קודם הנץ החמה, מה הוועלה להם ראייהם בהברקת השחר בימי הקין, והלא על כרhom הינו צרכיים להמתין דוקא עד השיעור דשעה וחומש קודם הנץ החמה, ואפלו נימה דבשעות זמניות, בארץ ישראל אין הבדל בין מה שרואים בפועל עלית השחר לזמן שעפ"י השעות, מ"מ הא מיה שפיר חזין במשנה הנ"ל, שהיו מסתמכים על ראייהם והבחנתם בחוש בהברקת השחר, ומיליא ודאי דינה הוא נמי שבמדיניות אחריות השחר, דשפיר סמכין על האור שאנו רואים שהוא תלוי בסימני הנראים בפועל.

ד

במדינות הנוטות לצפון בין עה"ש והנץ חוי
זמן רב יותר מד' מילין, תימה בדברי
המחזית השקלה

ואלו הדברים מבוארים בפירוש בביור הגרא ז"ל, דודאי הזמן שעמוד השחר הוא תלוי דוקא לפי המציגות של כל מקום ומקום, כפי מה שנראה לעין בחוש, ואינו תלוי כלל בשיעור דשעה וחומש, אפלו בשעות זמניות, וזיל הגרא ז"ל בכיוורו בסימן רס"א ס"ב "יבמדיניות הנוטות לצפון שעמוד השחר מתחילה בקין בחצי הלילה וכו', שהשיעור הזה של ד' מילין אינו בכלל זמן ובכל מקום שנשתנה בכל זמן וזמן וכו' ולפיו השיעור מן השקיעה עד הלילה אינו אלא ג' רביעי מל, ואף שבמדינתנו יותר הוא כנ"ל לפי שינוי האופקים ושינוי הזמן, וזה זמן של ד' מילין ושל ג' רביעי מל הכל על אופק שלהם בארץ ישראל ובבבל, אבל כאן מארכת יותר, וכן הזמן על הימים השובים בתקופה ניסן ותשורי سبحان הכל משתער וכו', ע"ש. הרוי שישנם מדיניות שהעה"ש מתחילה כבר בקין בחצי הלילה, וזהן שכן עה"ש לנץ מארך יותר משיעור ד' מילין וכל השיעור זה הוא דר' מילין לא נאמר אלא לפי האופק דארץ

השיעור שיש בין השקיעה וצאת הכוכבים היא שעה וחומש זמניות שהוא עשרית היום בין ביום ארוך בין ביום הקצר" ע"ב.

ובענין הזרב פלא בעניין, דהיינו אחת מראיותו של המנתה כהן גופיה, בהא דהך שיעור דר' מילין, איננו שיעור קבוע בשעות שוות, אלא הוא משתנה לפי הומנו, היא הרואה מן הנטיון והינו בזה שאנו רואים בחוש שכיוון שהימים ארוכים יש יותר זמן משקיעת החמה עד צאת הכוכבים ממה שיש בזמן החורף שהימים קצרים, שבוגלא ובזמן קרוב, אחר ששקעה החמה מחשין היום ונראים הכוכבים, וכן נראה לחוש שיש חלוף בין הכוכבים, מדיניות היישוב לפי קרובתם אל הקו המשווה או רוחוקם ממנו, ושבמדיניות שהן קרובות לקו המשווה יש שקיעת החמה עד צאת הכוכבים פחותה ממה שיש במדיניות שהן רחוקות מן הקו השווה וקרובות אל קו דרום והצפון, כמו שמדוברים הבאים מארץ ברזיל, שהיא קרובה לקו המשווה כמו שמונה מעלות, שמיד אחר שקו השמש בכמו חצי שעה או פחותה מחשין היום, ונראים הכוכבים, וזהו פחותה הרבה משיעור ד' מילין שאמר רבי יהודה. עכ"ל.

וא"ב, לאחר שכך הם הדברים, שבודאי שאנו מתחשבים לפי מה שאנו רואים בחוש, א"כ הלא עינינו הרואות בעניין שיעור הזמן שבין עה"ש והנץ, כאן במדינת צרפת, שיש בה זמן ארוך הרבה, בימי הקין כגון בעיר פריז, באופן שהוא יותר משיעור היחס של אחד מעשרה מאורך היום, עד כדי כך שהשיעור דר' מילין שהוא ע"ב דקות, אפלו אם נשערתו בשעות זמניות, אינו מתאים למיציאות, והוא הרבה יותר מאשר שעשרה מהיום, ואמאי איפה נתפס השיעור דר' מילין אף בשעות זמניות, לכל הזמינים ולכל המדינות.

ובאמת hei מוכח להדייה ממשנה ערוכה ביום פ"ג מ"א ובתמיד פ"ג מ"ב, שהזמן שעמוד השחר אינו נקבע לפי השיעור ד' מילין קודם הנץ החמה, לא בשעות שוות ולא בשעות זמניות, אלא הוא נקבע אך ורק לפי המציגות, בשעה שנראה בחוש שעמוד השחר בוקע ועולה, והוא דתנן החם, אמר להם המונה צאו וראו אם הגיע זמן

דוקא כהגירסה "מן השעות הזמניות", וכמו שכטב בספר אוור מאיר פרק רביעי סימן א' אות ה', וכן כתוב בפישטו בספר מנחנת מהן אמר ב' פרק ג', בשם הרמב"ם ז"ל דהשעה וחומש הם מן השעות הזמניות, וכן כתוב בתוספות יונ"ט על המשניות ברבות פ"א מ"א, ובאמת מקומו הוא מוכחה, שהרי כתוב הרמב"ם ז"ל שם שעמוד השחר הוא האור הנרצץ בפאת מורה קודם עלות השמש וכו', וטעם זה קרבת שטח אור השמש מן הקטורים העבים העולים מן הארץ וכו', ע"ש. וא"כ זהו דבר התלוי במצבות, וא"כ הלא עניינו הראות שבמדינות הצפוניות, דבשו קא מיירי התרומות הדשן בסימן א', של רבי רוכbio סובכים דברי המחזית השקל שעיל המג"א הנ"ל, האור הנוץן בפאת מזרקה קורם עלות השמש, הוא מתחילה זמן רב יותר משעה וחומש מן השעות השונות, והיאך אףה קובע המחזית השקל ב"וראות" שם מן השעות השונות.

ומה שכח המחזית השקל בכדי להזכיר דבריו, דעל כרחך השעה וחומש הם מן שעות ההשואה, משום דזה תלייא במהלך השוה, ולהלכה בשואה בגללה בין היום ארוך או קצר, ע"כ. כל זה אינו לפ"ר, דא"פ שמהלך השימוש במרוצחה הוא בשואה, מ"מ אכתיה הדבר תליוי אם היא מחלוקת ביישור או באלכסון, ובודאי שכשהיא מחלוקת באלכסון, יש שהות זמן יותר מכשהיא מחלוקת ביישור, וא"כ יש לומר שבמדינות הצפוניות, טעםםמאי הזמן שבין עה"ש והנץ הוא יותר גדול, משום שימוש שהשתמש מהלך באלכסון. שוב מצאתי שהדברים מבוארים במנחת מהן פרק ג' מאמר ב', שכח בוה"ל, והנה באוטן המדיניות שנוטות הרבה מן הקו השווה לצפון או לדרום, הנה השימוש מתעכב ומתחהר הרבה בשקיעתו ובפרט בימי הקיץ, וכמו שנראה לחוש, שכחוות המשם קרוב לאופק מתחעכבר ושוהה זמן רב קודם שישקע תחת האופק, ויתעורר מן העין, ובסכת זה הוא מפני שאינו מהלך ושוקע ביישור מלמעלה למטה, אלא באלכסון כמין קשת, ולפי"ז גם אחר ששקע תחת האופק ונמתעלם מן העין בהכרח הוא מתחעכבר בשקיעתו מפני שהוא באלכסון ולצדין, ולכן יתחייב שיתמיד אורו הנשאר בעקבים זמן רב על הארץ משום שאינו מתרחק מן האופק ב מהרה אלא מעט מעט כיון ששוקע באלכסון וכו', ע"ש עוד.

ישראל ובימי ניסן וחורי שהימים שווין, וע"ע בכינור הגרא"א או"ח סימן תנ"ט סעיף ב', דMOVICH נמי מדבריו דבאופקים הנוטים הרבה לצפון, מקרים עמוד השורר הרבה ע"ש.

ויעזין ג"כ בסידורו של הגרש"ז ז"ל בעל התניא, שכח לעניין זמני בין השימוש בסדר הכנסת שבת ז"ל, "זבקין השיעור משתנה לפי החדשמים מנויות המדינה לצפון העולם, עכ"ל, וככתוב עוד בדיוני ספירת העומר, בסוף הגודה של פסח שם בסידורו הנ"ל, ז"ל "זמן התחלת עמוד השחר מה"י אייר ואילך במדינות אלו הצפוניות, הוא בחצות לילה, אך אין לספור אחר חצות אלא بلا ברכה, וזמן זה של עמוד השחר נמשך כך עד י"ז תמוז ועד כלל וכן משהגי חצות ליל י"ז תמוז אסור לאכול", ע"כ, ובהלכות ק"ש שם בסידורו כתוב ז"ל, שבמדינות אלו נצ' החמה בקי"ז הוא בערך ג' שעות ומהיצה אחר חצות לילה עכ"ל, הרי דבריו ברור מליו שקיימות מדינות בצפון שבهن הזמן שבין עה"ש והנץ הוא יותר משלש שעות, וזה לא מתאים כלל לשיעורא דר' מילין דשעה וחומש [אפילו לשיטת אלו רסביר שהAMIL הוא כ"ד דקוטן], אפילו בשעות זמניות, ועל כרחך לא יתכן שיעור זה דיוותר משלש שעות בין עה"ש והנץ אלא אם נתחשב בנסיבות שבמקרים, לפי מה שאנו רואים בחוש הרברת עמוד השחר.

והנה כתוב בספר מחזית השקל סימן רל"ה ס"ק ג' דשיעור דר' מילין מתחלת השקיעה עד צאת הכוכבים הוא שעה וחומש לפי דברי מג"א סימן רל"ג ס"ק ג', וזה ודאי הוא שעה משעות ההשואה ולא שעה זמנית דזה תלייא במהלך השוה, ולהלכה בשואה בגללה בין היום ארוך או קצר, עכ"ל, והדברים תמוjis טובא והיאך אמר שהשיעור דר' מילין שהוא שעה וחומש הוא לפ"י שעוט ההשואה, והלא בהדייא מבואר בפירוש המשניות דהרבנן ז"ל בפ"א מ"א דברות, שהשיעור דשעה וחומש הוא דוקא מן השעות הזמניות, וاع"ג דאין דגרשי בלשון הרמב"ם ז"ל "מן השעות השותת", יעוזין בספריו של הרוב יוסף קאפה, בתרגום שתרגם לשון הרמב"ם ז"ל מלשון ערבי, מ"מ רוב הפסוקים נקבעו

בשעה זמנית, הוא בא אחורי זמן השקיעה שהוא שעה וחומש בשעות שוות קודם צאת הכוכבים, וזה דבר שלא ייחן, שהרי הדבר ברור שמותר להחפטל חפילת המנחה לרבי יהודה אפילו לתחילה עד פלג המנחה, וכדאיתא בברכות כ"ז ע"ב, והטעם הוא כמבואר שם שהרי חמיד של בין העربים קרוב והולך עד פלג המנחה, והמ"ש איתא שהפלג המנחה יכול להיות אחורי וזמן השקיעה, היאן אפשר להחפטל ממנה לכתהלה עד פלג המנחה, והלא חמיד של בין העARBים בודאי לא יכול להיות קרוב אחורי השקיעה, וכדאיתא ברמב"ם ז"ל הלכות מעשה הקובלנות פ"ד הלכה א', דכיוון שהשעיה החמה נפסל הדם.

והבי מוכח ג"כ ממא דקייל בש"ע סימן רס"א סעיף ב' שצורך להוסיף מחול על הקודש, וזמן תוספת זו הוא מתחילת השקיעה שאין המשמש נראית על הארץ וכו', וכתח עלה הרמ"א זיל שם בסימן רס"ג סעיף ד', דמי שרצו להקדים ולקבל עלי"ז השבת מבعد יום שיפור דמי ובכלד שהיה מפלג המנחה ולמעלה, ע"ש, ואם איתא דמסכתה לה לפעמים שהפלג המנחה יהיה אחורי השקיעה, וכגון בימי החורף שהימים קצרים, היאן סתמו דבריהם מrown זיל והרמ"א זיל שיכולים להוסיף תוספת השבת החל משקיעת החמה, ומאייך הם קובעים שאין לקבל השבת אלא מפלג המנחה, ולא מקמי הכט, אלא על כרחך מוכח מזה, דבכל גוני בכל התקופות ובכל הזמנים, בין בחורף ובין בקיץ פלג המנחה הוא תמיד מקמי השקיעה, וממילא מוכחה גם הזמן שבין השקיעה וצאת הכוכבים שהוא שעה וחומש הוא דוקא לפי השעות הזמניות.

ובזה ג"כ הקשה המנחה כהן במאמר ב' פרק ז' על שיטת התירומת הדשן דס"ל שהפלג המנחה הוא שעה ורביע קודם צאת הכוכבים, דיא"כ לשיטת רבא וועלא הטוביים בפסחים צ"ג ע"ב וצ"ד ע"א, שמקיעת החמה עד צאת הכוכבים יש ה' מיליון, דהיינו שעה וחצי, הוי פלג המנחה אחורי השקיעת החמה, וזה להיפוך מן מה שנראה מגمرا ופסקים ז"ל. ע"ש, ועיין בשורת' מתנת יצחק ח"ד סימן ג"ג אותן י', ומה שכח המנחה יצחק שם אותן י"ב ליישב שיטה זו, שהזמן שבין השקיעה וצאה"כ הוא נמדד בשעות שוות, והיינו שיטת הדשן החמים, דעתו ליה

ה

דברי הנאון מלipa שבין השקיעה וצאה"כ הוא שעה וחומש בשעות שוות

ומילתא רתמייה חזיתי נמי בסידור דרך החיים מהגאון מליסא, מובאים בדבריו בשווית חשב האפוד ח"ב סימן קמ"ג ד"ה ונחרנה, זול' לשיעור פלג המנחה הוא שעה ורביע קודם צאת הכוכבים, ושבין אותה שעה ורביע זמניות, דרך משל אם היום ארוך י"ח שעות הי פלג המנחה שעה ונ"ב מינוטין וחצי, ומהתחילה שיעור נוספת שבת ניפויוש מהשעיה כמבואר בסימן רס"א סעיף ב' ועד צאה"כ יש שעה ור"ב מינוטין, והשעה היא היא שעה שווה", עכ"ל. הנה מבואר להדייה בדבריו הדרך החיים דאעפ"י דעתו ליה דלענין פלג המנחה, משערין דוקא בשעות זמניות, מ"מ לענין הזמן שבין השקיעת וצאה"כ שהוא שעה וחומש, אין אנחנו משערין אותו אלא בשעות שוות, והדברים חמוהים טובא, דמלבד Mai דקשה, שהרי הזמן שבין השקיעת וצאת הכוכבים הוא שווה למון שבין עמוד השחר והנץ וכמבואר בפסחים צ"ג ע"ב וצ"ד ע"א, וא"כ הלא כבר נחbare שזמן זהה שבין עמה"ש והנץ הדוא באמת נקבע בכל מקום ומקומות ברחבי העולם, דוקא כפי מה שנראה בחשול לעין, ועייננו הראות שבמדיניות שבכפונן דבאהו מירוי הדשן החמים, שמניגע היום בתקופת הקיץ לאורך של י"ח שעות, הזמן שבין עמה"ש והנץ הוא הרבה יותר משעה וחומש, אף בשעות זמניות ק"ז בשעות שוות, וממילא ע"כ שהזמן שבין השקיעת וצאה"כ הוא ג"כ יותר משעה וחומש.

ועוד ביותר קשה על דברי הדשן החמים, לדבריו שהפלג המנחה הוא לפי השעות הזמניות והזמן שבין השקיעת וצאה"כ הוא לפי השעות השוואת, א"כ יצא שבימים הקצרים של ימי החורף שלפעמים היום יש בו רק עשר שעות שוות, דהיינו לא השעה ומינית היא פחותה מהשעה השוה, ונמצא אייפה שהפלג המנחה שהוא שעה ורביע קודם צאת הכוכבים וכמו שכח הדשן החמים בעצמו, וכשיטת התירומת הדשן בסימן א', ולא כשיטת הלבוש דסבירא ליה בסימן רל"ג סעיף א', וסימן רס"ז סעיף א', שפלג המנחה הוא שעה ורביע קודם השקיעת

צאה"כ בשעות זמניות הם הרבה יותר [מג' רוקות].
משעה וחומש של הנשך בשעות שוות.]

ובפרט בית מאיר פרק ד' סימן א' אות י כתוב לכאר דברי הדרך החיים, ומה שכתב הדרך החיים שהשעה וחומש הם בשעות שוות, זהו דוקא לעניין תוספת שבת, ועלות התוספת שבת דין תורה אינה אלא שעה וחומש בשעות שוות קודם צאה"ב, בכל המיקומות, אף אם השקיעה היא לפני זה, אבל לעניין הזמן שבין השקיעה וצאה"ב שפир משנתנה זמן זה לפי אורך הימים וקיצורם, ע"ש באורך, ולפע"ד הדברים תמהותם, דמאחר שהשיעור הזה לשעה וחומש הוא דוקא הזמן שבין השקיעה וצאת הכוכבים שבארץ ישראל בימי ניסן ותשבי, מהיכי תהי' שבשאר המקומות [או אף בארץ ישראל תקשי שם כך, עשוito לבעל הדרך החיים חולק על כל הפסיקים ז"ל ומtron הש"ע והרמ"א ז"ל בתוכם, דסבירא להו לכלולו שעיקר תוספת שבת היא משקיעה ואילך.

עד הרוב דקאמרי ובנן בברכות כי"ז ע"א, היונו עד צאת הכוכבים, וממילא סוף זמן מנחה לרבי יהודה שהוא עד פלג המנחה, אכתיה הוא קודם סוף זמן מנחה לרוכנן, אף שהפלג מנחה יהיה אחרי השקיעה, ע"ש במנחת יצחק, הנה עדין תקשי על שיטה זו, מישית הרמב"ן ז"ל בספר תורה האדם והרשב"א ז"ל בחידושיו על ברכות כי"ז ע"ב דס"ל דליך בין פלג המנחה והשקיעה אלא זמן מועט שהוא ג' דקות, ולשיטה הנ"ל הא משכחת לה שהיא הרבה זמן בין פלג המנחה וההשקיעה, וכגון בימי הקיץ שהימים ארוכים טובא, אפילו עד י"ח שעות, דבזה הפלג המנחה יהיה קי"ב דקות וחצי לפני צאת הכוכבים, וההשקיעה תהיה רק ע"ב דקות לפני צאת הכוכבים, וביד מן דין עדין תקשי על שיטה זו מישית מין הש"ע והרמ"א ז"ל בסימן רס"א ורס"ג דMOVACH דס"ל ועליל, אלא ודאי מחוורתא שגם הזמן שבין השקיעה וצאת הכוכבים אינו נמדד אלא בשעות זמניות. [ודע, דאפילו נימא שהרמב"ן ז"ל והרשב"א ז"ל לא מיור אלא לפי הזמינים שבארץ ישראל, מ"מ גם בארץ ישראל בימי הקיץ שהימים ארוכים טפי, שפир,'] משכחת לה שהשעה ורבע של פלג המנחה קודם

סימן ב

המשך, זמני עמוד השחר לקהילות הקודש שבצראפת

ברור שענין שיעור אוր השחר הבוקע וניכר במורה לפי ראות העין, הוא בהחלטת תלוי במדת ושיעור השקיעת גלגל החמה מתחת לאופק, ודבר זה הוא שווה בכל מקומות העולם, ככלומר שהאור הבוקע בארץ ישראל, בשיעור מסוים של השקיעת המשמש מתחת לאופק, יהיה כדיוק אותו אוור בשאר מדינות, כשקיעת המשמש מתחת לאופק באותו זמן מדינה תהייה באותו שיעור מסוים, דבוזדי מאחר שהשימוש היא שקוועה באותו שיעור, אין שום סיבה וטעם שהיא הברל בשיעור אוור הבוקע בין מדינה למדינה, וא"כ מאחר שהז"ל קבוע לנו והודיעינו שהאור הבוקע במורה בארץ ישראל בימי ניסן ותשבי, בשיעור ד' מילין מלפני הנץ הוא הנראה עמוד

ו

קייעת זמן עמוד השחר על פי שיעור השקיעת החמה מתחת לאופק

והנץ נתבאר לעיל שהאמת הוא שענין עמוד השחר הוא תלוי לפי מה שהעין מבחינה בחושם בהברקת אוור השחר במורה, וממילא הזמן שבין עה"ש והנץ הוא משתנה מזמן לזמן וממדינה למדינה וליכא כלל שיעור קבוע ויחיד לכל הזמינים ולכל המדינות, והשיעור ד' מילין לא נאמר אלא בארץ ישראל ובימי ניסן ותשבי, יעווין לעיל בסוף אותן ובתחלה אותן ד', ונראה שהນכוון בכדי לדעת זמן עמוד השחר בכל מקום ומקום בעולם, הוא דהנה וזה

הנגורים אחרי הגרא"א ז"ל או הגרש"ז ז"ל בהוראתם, ומטעם והולכים גם בזה אחרי הוראתם,יפה כחם ודרךם דרך התורה, ע"ש, ויעיין עוד שם בחשב האפוד ד"ה וכבר, שהוודה במפורש, כמו שיטת הנוגגים לשער הנשף תמיד בשעות שוות, שבודאי הקושיא בוגדים, מהמציאות אשר אנו רואים חילוקים בעניין הנשף בין מקום ובין זמן לזמן, היא קושיא גודלה, אלא שאין בבחנו לדוחות דבריהם מכח מה שאנו רואים, ע"ש, ועל כל פנים, לאלו שלא נהגו כך, ודאי שאין להם לשנות ועליהם דוקא להחזק במעוז מנהג לשער לפי מעלה המשמש מתחת לאופק, שהוא כפי מה שיצא בבירור מתלמודא רידן.

ולפע"ד היה נראה דמה שכח השב האפוד שאין בבחנו לדוחות וכו', על כן זה יש לומר מי דאיתא בבבא בתרא ק"ז ע"ב "טעמא דידיini גולה לא ידעין הלכתא עבדין כוותיהו", בתמייהה. ומסתברא שאף אי נימא שאין בידינו לדוחות מה שנגעו מקדמת דנא, מ"מ והוא דוקא לחומרא ולא לפחות. וכך ממה שהתרעם בעל החשב האפוד בסוף תשובתו בסימן קמ"ד, על בעל קונטרוס הנשף [צעת קונטרוס זה נדפס בשם ספר "אור המאיר"] שנקט שהאמת היא כשיטת הגרא"א ז"ל והגרש"ז ז"ל דמשערין לפי מעלה המשמש מתחת לאופק, דברי תרומותיהם אינם נוחים ומחוורים.

בדרכי הרה"ג בעל הילקוט יוסף בספריו עין יצחק

והנה כתוב בספר עין יצחק ח"ג עמוד ר"ל, בעניין זמני התפלות בצרפת, שהם סומכים על לוח השנה של הרוב פוזן, ובו זמן עמוד השחר, זמן טלית וחפילין, שאינו כלל לדעת מרן השלחן ערוץ, שהספרדים הולכים בעקבות הוראותיו, שהרי דעת מרן השלחן ערוץ ושייעור מיל, הוא שמנה עשר דקות, כאמור בבית יוסף אורח סימן תנ"ט, ויו"ד סימן ס"ט, ובגמרה פסחים צ"ד ע"א מבואר דזמנן עמו"ש הוא ד' מיליון קודם זמן הנץ, והיווצא מזה זמן עמו"ש הוא שבעים ושתיים דקות קודם הנץ,

השchor, א"כ עליינו רק לדעת מה היה שייעור שקיעת החמה מתחת לאופק, שהיא הסיבה לאור זה, ואו בכל מקומות העולם, כשההמשה יהיה שקווע מתחת לאופק בשיעור שקיעה זו, וזה יהיה עמוד השחר, וזה מה שכח השגאון ז"ל בביבאו בא"ח סימן רס"א על סעיף ב', וביו"ד סימן רס"ב ס"ק ח' שבמדיניות הנוטות לצפון הדבר תלוי בשינוי האופקים ושינוי הזמן ע"ש, ויעיין בספר אוור מאיר פרק רביעי סימן א' אות ט"ז, שזמן של עלה השחר בכל מקום ובכל זמן הוא בהיות המשמש משוקע תחת האופק לכל הפחות שש עשרה מעלה שהוא חboneן של ע"ב מינוטין בתקופת ניסן ותשורי באופק ירושלים, וזה לפי חboneן של היילוך米尔 שהוא ח"י מינוטין שהוא שיטת רוב הפסיקים ומנהג ישראל ברוב המקומות.

ובשיטת הגרא"א ז"ל שהעמה"ש נקבע בכל מקום כפי מעלות המשמש מתחת לאופק, כן סבירא לייה ג"כ להגרש"ז בעל התניא, בסידורו בסדר הכנסת שבת, ויעיין בשו"ת חשב האפוד ח"ב סימן קמ"ג שכח בסוף התשובה, שאחרי דיון ממושך בבית דין, באו לידי החלטה להנaging בימי החורף את השיטה של הגרא"א ז"ל והגרש"ז ז"ל שעלות השחר אינם שווה בכל מקום ובכל זמן, כי הכל תלוי באופק, ע"ש, וכן חזר וכחכח כזה שם בחשב האפוד בסימן קמ"ד, וזאת כמובן בדבריו שלא סמכו על שיטת הגרא"א ז"ל והגרש"ז ז"ל אלא בשעת דחק, זהו דוקא משום שמנาง אבותיהם שהיה בידיהם מאז ומתמיד, דלעולם עמו"ש הוא ע"ב דקota לפני הנץ, בשעות שוות, בכל המקומות, אבל הא ודאי נראה ברור, בדברים שאינם מנוג כזה, או שאין מנהג ידוע,ADRCHA ודיין עדיף טפי להנוג בשיטת הגרא"א ז"ל והגרש"ז ז"ל, שהעמה"ש תלוי בשיעור מעלה המשמש מתחת לאופק, מאחר ושיטה זו היא היא הנראית בבירור בהתאם למבחן תלמידין בפשטו, שהעמה"ש הוא תלוי בהבנת העין במצוות הברकת אור השחר בזורה, כמו שתבהיר.

וב"ש כאן בצרפת שadrcha כבר נהגו מקדמת דנא כשיטה זו שהעמה"ש נקבע לפי מעלות המשמש מתחת לאופק, שבודאי שאין מקום כלל לשנות, ויש להחזק דוקא במה שנגגו, וגם החשב האפוד גופיה כתוב בסימן קמ"ד בד"ה הא, שודאי

מיוחדת, דארץ ישראל ובימי ניסן ותשורי, ואין זה שיקל לכל העולם ולכל הזמנים.

ובאמת פלא לי על העין יצחק, שהיאך הוא החulum למגורי מודבי רשי זיל בפסחים צ"ג ע"ב הנ"ל, שלא נאמר אך שיעורא דעשרה פרטאות הוא מהלך אדם ביום, ומילא השיעורא דר' מילין בין עמו"ש והנץ, אלא האדם בינווי וביום בינווי דומי ניסן ותשורי שהימים והלילות שונות, וכן בחב בספר מנהת כהן בקונטרס מבוא השם מאמר כי פרק ג' שכן הוא העיקרי שלא אמרו שיעורא דשעה וחומש, והיינו ע"ב דקוט, בין עמו"ש והנץ, אלא בארץ ישראל ובמדינות שחן באותו הרוחב מן המורה למערב, וכך גם כן כתוב הגאון בעל הפרי חדש בספר כי שם שא, מבוא הספר אור מאיר פרק רביעי סימן א' אות י"ב ע"ש. וכן כתוב הגור"א זיל בביבאו ר' בא"ח סימן רס"א על סעיף ב' וביו"ד סימן רס"ב ס"ק ח', שהשיעור הזה של ר' מילין אינו בכלל זמן ובכל מקום.

ובשלמא אם היה מזמן הש"ע פוטק וכותב באיזה מקום, בסתמא, שהזמן שבין עמו"ש והנץ הוא ר' מילין, אז היה מקום לחשוב שכך היא דעתו, שהו שיעור קבוע בכל מקומות העולם ובכל הימים, מדstem ולא פירש, אבל האמת היא, שבשם הימים לא כתוב כן הש"ע, אלא רק הבא בא"ח סימן תנ"ט וביו"ד סימן ס"ט, שהAMIL הוא י"ח דקוט, וזה שפיר יכולם אנו לולמדו ממה שנאמר בארץ ישראל ובימי ניסן ותשורי שהלך אדם בינווי שעורה פרטאות ביום, ואין השיעור של המיל תלוי במקומות ובזמנים, משא"כ השיעור דר' מילין שבין עמו"ש והנץ שפיר הוא תלוי במקומות ובזמנים.

ואין לומד, אין hei נמי השיעור דע"ב דקוט בין עמו"ש והנץ אינו שוה בכל המקומות, ורק דבענן למימר דעתה הש"ע היא, שבין עמו"ש והנץ איךא ע"ב דקוט, בשעות זמניות, באופן שהזמן שבין עמו"ש והנץ הוא מתארך או מתקצר לפי התארכות והתקצחות הימים, והוא אינו דבר נחbare ליעיל באוט ג', שההתארכות והתקצחות הזמן שבין עמו"ש והנץ אינו כלל ביחס להતארכות והתקצחות גוף

ואילו בלוחות השנה הנפוצים בצרפת כתבו זמן עמוד השחר, שיעור רב קודם מהשיעור הנזכר, ולדוגמא ראה בזמנים ליום החמשי לחודש הששי למנינם, שכותב זמן נץ החמה בשעה חמיש וחמשים וארבע דקוט וזמן עמוד השחר בשעה שלש ואربع עשרה דקוט, שהוא הפרש של שעתיים וארבעים דקות קודם הנץ, והרי בಗמרא פסחים אמרו שהפרש בינויהם הוא שבעים ושתיים דקוט, וגם אם נחשיב הכל לשעות זמניות כדברי הרמב"ם זיל בפירוש המשנה, כפי האמת ונחשיב זמן מהלך מיל ליותר מאשר עשור דקוט, לא יתרכן שהיה כזה הפרש גדול של שעתיים וארבעים דקות דקוט, בין נץ החמה לעמוד השחר, ומעתה מה שכותב שט שבים זה זמן הנחת תפילין הוא בשעה ארבע ועשרים דקוט, הנה ורכבות רדי אירופה שיעשו כן נוכנסים לברכיה לבטלה, ואינם מקיימים מצוות תפילין בתחוםה, עכ"ל העין- יצחק.

והדברים תמהווים טובא, דהלא כל מה שקבע מזמן הש"ע בא"ח סימן תנ"ט סעיף ב' וביו"ד סימן ס"ט סעיף ו' שהAMIL הוא י"ח דקוט, הוא דוקא על פי המכואר בפסחים צ"ד ע"א, שמהלך אדם בינווי הו עשר פרטאות ביום שהוא י"ב שעות, ומילא יוצא לפ"ז שבין עמו"ש והנץ דהוין ארבע מילין, והוא שייעוד זה ע"ב דקוט, והAMIL הוא י"ח דקוט, וכמו שביאר כל זה הבית יוסף בעצמו בא"ח סימן תנ"ט, בשם התורת הדשן, וא"כ הלא בהדריא כתוב רשי זיל בפסחים צ"ג ע"ב ד"ה כמה מהלך אדים, דזה מיררי דוקא באדם בינווי וביום בינווי דתקופת ניסן ותשורי שהימים והלילות שונות ע"כ, ועל כרחך צריך לומר ג"כ דזה מיררי דוקא בארץ ישראל, אך הוא דבתקופה ניסן ותשורי הימים והלילות שונות, אבל בשאר מדינות, וכגן במדינות הנוטות לצפון, אין הדבר כן כלל, שהימים הם יותר ארוכים, והזמן שבין עמו"ש והנץ הוא יותר מע"ב דקוט, וא"כ מהיכי תית שדעת הש"ע היא שככל מדינות העולם ובכל זמני השנה, לעולם השיעור זמן שבין עמו"ש והנץ הוא ע"ב דקוט, הא לא לא למד מהטוגיא דפסחים צ"ד ע"א, אלא קביעה ששיעור הזמן של המיל, שהוא י"ח דקוט, וזה אין hei נמי הוא שיעור קבוע בכל העולם ובכל הזמנים, אבל בעניין השיעורא דר' מילין שבין עמו"ש והנץ, הא אין שיעור זה שיק לא במקום מיוחד ובתקופה

והנה שם בעין יצחק עמוד ר'א ד"ה וכלהו, כתוב שישנים אלו שהוציאו לוח זמנים חדש בעיר פאריש בצרפת, וקבעו הזמניהם ע"פ היסוד דברין עמו"ש לנץ ליבא אלא ע"ב דקוט זמניות, ושינוי מה שונגו עד היום, ולודגמא ליום ראשון להראש يول למיניהם, מה שונגו עד היום עמו"ש היה בשעה שלוש ושתיים עשרה דקוט, והם שינוי וכתבו שהעמו"ש הוא בשעה ארבע ושבע עשרה דקוט, כתוב על העין יצחק, שזה החשבון הנכון, והדבר תימה לטבול דבר כזה, דהלא כל מלי שיש לו עין לראות, יבחן שהרבה זמן קודם השעה ארבע ושבע עשרה דקוט, בפאריש כבר יש אור בהיר וניכר ונראה kali שום ספק בעולם, והיאך אפשר לומר שזה עדרין איןנו עמוד השחר, ושעדין מותר לאכול בזמן זה ביום של תענית, אתמהה.

ומה מאד יש לתמונה עוד בדברי יידידנו הגאון בעל העין יצחק, שנראה שדבריו סתורי נינהו, שמצד אחד הוא כותב בעמוד ר'ב ד"ה וגם, דמה שטוענים שבצרפת רואים אור יום כבר יותר משעתים קורם הנץ, הנה אין לנו להתחשב بما שאנו רואים, דכדי שיתחיל היום ציריך שהיה אור יומם ברור, וכדי שיתחיל הלילה ציריך שהיה חושך ברור, ובזה אין אנו בקיימים והולכים אחריו דברי חז"ל עכ"ל, ומצד אחר הוא כותב שם בעמוד הג"ל ד"ה אולם, אודות הלוח שונה חדשה שבו כתבו דברים חדשים, לשנות מה שונגו עד כה, וכתבו שזמן צאת השבת הוא קרוב לעשרים דקות אחרי השקיעה, וכן לגבי תעניות זומני התפללה, וכותב העין יצחק, שברור שזמן זה אינו שייך כלל לצרפת, שהרי הכל רואים שבצרפת מהשקיעה עד צאת הכוכבים יש זמן רב, ובBOROD אחר עשרים דקות מהשקיעתו עדרין לא הגיעו כלל זמן צאת הכוכבים, והעשה בו מלאכה חז"ו נכשל באיסורי כרת, ובאסורי שבת החמורים, וגם לענייני תעניות ושאר כל הדබרים, זמן צאת הכוכבים בצרפת, אינו כזמן צאת הכוכבים בארץ ישראל, ויש להකפיד בזה גם לגבי זומי תפללה, כדומה, עכ"ל, והדבירים סותרים זה זה, דאם לעניין עמו"ש כתוב שאין להתחשב עם המציאות, ואפילו כשוראים בצרפת שכבר עלה אור היום, אין לנו להתחשב במה שאנו רואים, אםאי לעניין צאת הכוכבים כתוב שמתחשיים עם מה שהכל רואים

היום, והינו דאעפ"י דמכואר בפסחים צ"ד ע"א שהזמן שבין עמו"ש והນץ הוא אחד מעשרה מכל הימים, ביום ניסן ותשירי בארץ ישראל, מ"מ בשאר מקומות העולם יחס זה דאחד מעשרה לא קיים כלל, דהלא זה מוכח להריא ממשנה ערוכה ביוםא פ"ג מ"א ובתמיד פ"ג מ"ב, שהזמן שעמו"ש אינו נקבע אלא לפי המציאות, בשעה שנראה בחוש עמוד השחר בוקע ועלה, ע"ש, וא"כ הרי עינינו הוואות שבמדינות הנוטות לצפון, שיעור הזמן שבין עמו"ש והןץ, בימי הקיץ, הוא ארוך הרבה יותר מ' מלין אפילו בשעות זמניות, ועיין بما שכתבנו לעיל באורך באות ג'.

ולבן מה שתῆמה העין יצחק על הא דמכואר בלהות זמני צרפת, שבאים חמישי לחישר הששי למנינים, הזמן שבין עמו"ש והןץ הוא שעתיים וארבעים דקוט, וזה לא ניתן שיהיה הפרש גדול כזה, מאחר ובפסחים מבואר שבין עמו"ש והןץ ליבא אלא ד' מלין, ואפילו אם נשער בשעות זמניות, גם נשער המיל ליותר מ"יח דקוט, מעולם לא נגיע לכך הפרש גדול, הנה כל זה אינו כלום, דשיעורא דר' מלין לא נאמר כלל לכל מקומות בעולם, אפילו בשעות זמניות, אלא בכל מקום ובכל זמן הכל תלי בבחינה בחוש באור הבוקע ועלה במזרת, ואך המציאות בפועל היא הקובעת, והלא בהריא מכואר בסידורו של הגראש"ז זיל' בעל התניא, בדיני ספירות העומר, בסוף הגודה של פסח, כזה"ל "זמן התחלת עמוד השחר מ"ה"י אידר ואילך במדינות אלו הצפוניות, הוא בחוץ הלילה לך אין לספור אחר חצות אלא בלי ברכה, זומן זה של עמו"ש נמשך כך עד י"ז תמוז ועד הכלל, ולכן משגהע חצות ליל י"ז תמוז אסור לאכול", ע"כ, ובהלכות ק"ש שם בסידורו הנ"ל כתוב, "שבמדינות אלו נץ החמה בקיץ הוא בערך ג' שעות וממחצה אחר חצות לילה" עכ"ל. הרוי דבריו ברור מללו שקיים מדיינות בצפון שבין הזמן שבין עמו"ש והןץ הוא יותר משלש שעות, וא"כ מה התימה אם אשכחן במידינה צרפת שהזמן הזה שבין עמו"ש והןץ מגיע עד לשעתים וארבעים דקוט, ועיין ג"כ בביורו הגרא"א או"ח סימן רס"א סעיף ב' שכותב שבמדינות הנוטים לצפון עמוד השחר מתחילה בקיץ בחצי הלילה ע"ש.

לנו אלא דברי חז"ל, דשיעור עמוד השחר הוא ארבע מיליון קודם הגז ע"כ בעין יצחק וע"ש עוד.

ולפע"ד נראה דין זו ראייה, שאין הדמיון הזה בין עמוד השחר וצאת הכוכבים לעניין דלא אולין בתר המציאות עולה יפה, דבשלמה בעניין שיטת רבינו تم, על כרח מוכח בדעתה ז"ל, שאין אנחנו מתחשבים بما שנראה בעינינו, ואין לנו אלא מה שיווצה מבורר מטוגית הש"ס, דודאי זה ברור שרת' קאי אפילו על אקלים שבארץ ישראל, כמו שביאר לנו נון בשוו"ת רבינו היביע אומר בחלק ט' או"ח סימן ק"ה אותן א', שהרי רבינו תם בספר השר סימן רכ"א בא לישוב הסתירה, שבגמרא שבת ל"ד דסבירא להו לרבה ורב יוסף אליבא דרבנן יודה א', דסבירא רבי יהודה ורב יוסף אליבא דרבנן יודה זומן בין השימוש עד צאה"כ נ משך רק כ שני שלishi מיל או כב' רבעי מיל אחריו השקיעה ומיד הוא זמן צאה"כ שדרינו כלילה וראי, ובפתחים צ"ד ע"א סובר רבי יהודה עצמו שמה השקיעה עד צאה"כ יש ד' מיליון, ועל זה תירץ ר"ת, שבפתחים מדורבר על זמן השקעה ראשונה שהמשמש נכסית מעינינו, ובשבת מيري משקעה שנייה אחר שנכנסת החמה בעובי הרקיע, והובאו דבריו אלה בתוס' שבת ל"ה ע"א ופתחים צ"ד ע"א, וא"כ הרי ברור שהתנאה רבי יהודה מדבר על אקלים ארץ ישראל, ולא יעלה על הדעת שדבריו נאמרו על האקלים של צרפת ואשכנז המרוחקים מארץ ישראל מאד, ובכל זאת סובר שזמן צאה"כ שהוא ודאי לילה, הוא רק לאחר שיורד ד' מיליון משקעה, ע"ש ביביע אומר והובאו דבריו בעין יצחק עמוד חט"ז, ולפי"ז בודאי מאחר שהרשות שרבבי יהודה מדבר על האקלים שבארץ ישראל, יוצא לביאורו דריש שודאי שאין אנחנו מתחשבים במצבות שרוואות עינינו.

מה שאין כן בענינה דעתם השחר, הא אין לנו שום הכרח, שהשיעור הזה דד' מיליון שנאמר בגמרא פסחים צ"ד ע"א, שבין עמו"ש והגז, הוא חורף על כל מקומות העולם וכל הזמנים, ובודאי מצינו למימר בפשטו שישעור זה לא נאמר אלא בארץ ישראל ביום ניסן ויום תשרי, ובשאר מקומות העולם, כגון במדינות הנוטות לצפון, ליתיה כלל לשיעור זה, באופן ברור דין שאין לנו שם הכרח שהשיעור דד' מיליון נאמר גם בשאר מקומות, ממילא אין לנו שום

שבצורת מהשקיעה עד צאת הכוכבים יש ומן רב, ואין לומר שלא כתוב כן אלא במילוי DAORIYATHA DAOLEINEN בהו לחומרא, זה אינו שהרי בהדייה כתוב שgam לעניין תעניות לא סגי בעשרות דקות אחרי השקיעה, ובBOROR שאחרי עשרים דקות הכל רואים שבצורת לא הגיע כלל זמן צאת הכוכבים.

והדבר פלא דגס בגוף הדין של היהר אכילה ביום החענית, עשרים דקות אחרי השקיעה, בצורת הוא סותר את עצמו שבעמוד רל"א ד"ה ואמנם כתוב "אך בשאר צמות דרבנן שפир אפשר להקל לאכול אחר למעלת מעשרה מעשרות דקות אחרי השקעה הנראית", ובעמוד רל"ב ד"ה אולם, כתוב שgam לעניין תעניות ושאר כל הדברים זומני חפלה וכדומה, ברור שאחר עשרים דקות מהשקיעה עדין לא הגיע כלל זמן צאת הכוכבים. ע"ש. וצ"ע.

האם יש דמיון בין עמוד השחר וצאת הכוכבים לעניין או אולין בתר המציאות או לא

ובעיקר מה שכתב העין יצחק בעמוד רל"ב בנגד אלו שטעונים שבצורת המציאות היא שרואים או רויים כבר יותר משוחחים קודם הגז, וכותב על זה, שאין אנו רשאים להחליט בענייני ספק ברכות ומצות טלית ותפלין וברכת ברוך שאמר וכו', על פי מה שנראה בעינינו, נגד דברי הגمراה והראשונים ומהן הש"ע ז"ל, כי אין אנו יודעים במודיק מתי או רוזחן כבר כיום גמור, והביא העין יצחק ראייה לזה מהא דחוינן שבשו"ת מהר"ם אלשיך סימן צ"ו כתוב על שיטת ר"ת דסבירא ליה שיש שתי שקיעות, שידיוע הוא ומושכל ראשון שדברים אלו אין להם שום מציאות וכו', והגאון רבי צדוק הכהן מלכליין בשוו"ת תפארת צבי חלק א', חלק יו"ד סימן ה' אות ד' דף מ"ז ע"ב. חלק מאד על דברי מהר"ם אלשיך וכו', נמצא דאך שום לגבי זמן ר"ת הדברים נראים כאן בארץ ישראל כאילו הם נגד המציאות, אין לנו להתחשב بما שנראה לעינינו, אלא במה שקבעו ובוחנו הקדרמוניים, ולפי זה גם לעניין ומן עמוד השחר בצורת, דמה בכך שרואים שיש אור יום כשעתיים וחצי קודם הגז, אין

ט

מפענה דמלחא

לדינא נקטין שהשיעור של מיל הוא י"ח דקוט, ומיליא יוצא דמאי ואמרין בפסחים צ"ד, ע"א שהזמן שבין עמה"ש לנץ החמה הוא ד' מילין, וזה הויעב דקוט, אמן שיעור זה דיעב דקוט לא נאמר אלא בארץ ישראל בימי ניסן ויום תשרי שהימים והלילות שווין, ולא נאמר כלל שיעור זמן זה לשאר מקומות העולם ולשאך זמנים, לא בשעות שנות ואך לא בשעות זמניות, שהרי המזיאות היא בהחלט נגד דבר כזה, מכמה מקומות בעולם, כגון גנון במדינות הנוטות לצפון, שעינינו הרואות שהאור של השחר בוקע ועולה וניכר להדייה זמן רב יותר מע"ב דקוט, עד אףלו יותר מפעםיים ע"ב דקוט, קודם הנץ החמה, ולא שיר כלל להכחיש המזיאות זהו, במילוי שחז"ל בפרש הסתמכו על המזיאות כדאיתא ביום פ"ג מג"א ובתמיד פ"ג מג"ב. ועל כל פנים לכך שום גileyו כלל בש"ס שאין לנו להתחשב עם המזיאות זהו. וגם מדברי מרן הש"ע ליכא שום גileyו היפך זה וכמו שנחbare, ولكن הדרך הנכוון לקביעת זמן עמה"ש בכל מקומות העולם, הוא בהתחשב בשיעור שקיעת החמה מתחת לאופק כאחוט שיעור שקיעתה שבו נמצאת החמה בארץ ישראל ביום ניסן ויום תשרי בזמן ע"ב דקוט לפני הנץ, והיינו כשהיא נמצאת שיש עשרה מעלות בערך מתחת לאופק, כמו שביאר בספר אור מאיר, ומהד יתבאר בדבראי מה שנגנו בקהלות הקודש שבמדינת צרפת, על פי הדרך זה שפיר עבד שנגנו כן, ואין מקום לשנות כלל ממנהם, אפילו לדעת מרן הש"ע.

יהיה טובiol

הכרח לומר שאין אנו מחשבין במציאות, ואדרבה טפי איתן לנימר שאין לנו אלא מה שעינינו רואות במציאות שיש במדינות הנוטות לצפון, זמן רב יותר מדר' מילין בין עמה"ש והנץ, ודברי מרן הש"ע אין לנו שום ראה היפך זה, שהרי הש"ע לא הזכיר כלל בהדייה שהשיעור זמן שבין עמה"ש והנץ הוא ארבעה מילין, אלא רק הזכיר בא"ח סימן חנ"ט סעיף ב' ובז"ד סימן ס"ט סעיף ו' ששיעורא דAMIL הוא י"ח דקוט, ושפיר מצין למימר שלמד שיעור זה מה שנאמר בארץ ישראל שבין עמה"ש והנץ איכה ד' מילין, שהוא אחד מעשרה מרבעים מילין שאדם בגיןו מהלך בי"ב שעות, ולעלום אין שיעור זה דר' מילין קאי כלל על שאר מדינות העולם שכפון.

וביתר שהאמת הוא דMOVICH מכמה דוכתי, שלענין עמוד השחר, הדבר הקובל הוא הבחנת הברקת האור העולה בזרחה, וכדאיתא במשנה ערוכה ביום פ"ג מג"א ובתמיד פ"ג מג"ב, אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה, אם הגיעו הראה אומר ברקאי, מחתיא בן שמעאל אומר האיר פני המזורה עד שבחברון, והוא אומר הן, ע"כ, הווי שהיו סומכים דוקא על מה שהיו רואים בעיניהם במציאות עמוד השחר, ולא הסתפקו בחשבון שיעור הד' מילין, וכזה כתוב בספר מנחת כהן בקונטרס מבוא השם מאמר ב' פרק ג' ששיעורא דדר' מילין, איננו שיעור קבוע אלא הוא משתנה לפי הזמנים, והראיה היא מן הנסיוון, והיינו בזה שאנו רואים בחוש שבקין שהימים ארכונים יש יותר ומן משקיעת החמה עד צאת הכוכבים ממה שיש בזמן החורף וכו', ע"ש שהוא דין נמי בוגע לזמן שבין עמה"ש והנץ שלדברי הכל שני אלה הזמנים שווים הם בשיעורם.